

BÉTSI
MAGYAR ÚJSÁG.

EZEN NEVEZET ALATT:

MAGYAR KURIR.

1832-dik

ESTENDŐRE.

A' FELSÉGES TSÁSZÁR' ÉS APOSTOLI KIRÁLY'
KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

SZERKEZTETI ÉS KIADJA

MÁRTON JÓSEF,

a' Bétsi Ts. K. Universitásban a' Magyar Nyelvnek és Literaturának rendkívül
való Professora, Tek. Beregh Vármegyének Tábla Bírája, és a' Magyar Tudós
Társaságnak levelező Tagja.

MÁSODIK

FÉLESZTENDŐ.

BÉTSBEN,

NEMES HAYKUL ANTAL' BETŰJIVEL.

A' Bagoly a' Böltset példázza, ki bárha setélben
Vesztgel is lát ott, hol más semmit se vesz észre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MAGYAR KURIR.

Indult Bétsből, Kedden, Július 3-dikán, 1852.

Portugallia.

A' Globe Jun. 13-kán jelenti: A' Madeirában történt dolgokról Máj. 20-dikáig vagyunk tudósítva. Ez ideig a' Sziget mindég ugyan azon állapotban van. A' berekesztés törvényei; ki vévén az Amériкаи hajókat, mindeneken szoroson végrehajthatnak. Az egyesült Statusoknak egy hajójok (Constellation nevű) Norfolkból kevéssel érkezett ezelőtt Madeirába. A' Kapitány, a' berekesztés (Blockade) Commandásának ezt izente: „ő azt meg nem szenvedheti, hogy valamely hajó, mellyen amériкаи zászló lobog, ha szinte elesség vagy más készülétek vagynak is rajta, megállítódjék, — 's izenetéhez ezt adja — hogy ő, ha az amériкаи hajóknak menetét valaki akadályoztatni mérézli, a' bezáró hajóssereget ágyúztatni fogja. Madeiráról jött későbbi tudósítások szerént; a' sziget a' bezárás alól felszabadított 's az azt megszálló hajók Máj. 25-kén Terceirába vissza utaztak.

Lord Palmerston, Hoppner Urnak, a' Lizsbonában lévő Anglus Consulnak meghagyta, hogy az, a' Britanniai Király nevében, a' Lizsbonában tartózkodó britanniai alattvalóknak adja tudtokra ezeket: 1-ör Minekutánna

ő Nagybritanniai Felsőge megegyezett abban, hogy míg a' Bragançai ház két Tagjai közt (Dom Pedro és Dom Miguel közt) egyenlenség lesz, addig a' Tájón ángoly hadi erő nem fog lenni, ez, más olyan hadihajókkal erősítettik meg, mellyek a' Rocca fokától (Lizsbonánál) a' Douró torkolatjáig fel 's alá járván, vigyázzanak. 2-ör Azon esetben, ha Spanyol-Ország, a' Portugalliai Kormányzéknek akármely kis részben segíti is, az ángoly hadi erő egészen a' Dom Pedro védelmezésére fog fordíttatni. 3-ör A' Nagybritanniai Király parantsolatja szerént a' Tájóra egy nagy szállítóhajó küldődik, olly tzelből, hogy az ángoly alatt valóknak, ha ne talán a' jelen környülállások között veszedelemben forognának, azon menedék helyek lehessen. Ezen pontra nézve azonban tudósítódjék minden ángoly alatt való, a' Portugallia kormányzéknek azon hittel fogadott ígéretere; hogy minden Angolynak, ki az Ország törvényeit által nem hágya, — java és személye sérthetetlen foglenni. ő Nagybritanniai Felsőge alattvalóit egyszer'smind arról is tudósítja, hogy Ángoly Ország a' jelen esetben a' Neutralitást szoroson szemel előtt fogja tartani, ugyan azt javasolván a' Portugalliában tartózkodó alattvalóknak is.

G ö r ö g O r s z á g.

Corfuból Jun. 4-kéről való tudósítások szerint Görögországban a' legnagyobb zürzavar uralkodik. Móreából egész familiák költöznek a' Jóniai szigetekre. Patrás a' Tsavella seregeivel meg van rakva. Corfuban a' volt a' hír, hogy Patrásba ángoly seregek mennek, Naupliát pedig a' Londoni Tractátus által öszve szövetkezett három hatalmasságok katonái fogják megszállani. Gróf Capodistrias Ágoston Corfuból egy éjszakamériki hajón Odessába ment, a' honnan ugyan ő rövid idő múlva Szent Pétervárába szándékozik utazni.

T ö r ö k O r s z á g.

Konstantzinápoly Jun. 9-én. A' Török Monitor után a' Syriai hadi történetekről ezeket tudjuk: Ibrahim Basa, az Osmán Basával való ütközet után, midőn Homsig nyomult 's ugyan ott az Aleppoi Basa seregének egy Osztályára bukkant volna, jónak látta magát vissza vonni. De Chan-Kassirnál a' porta serege utól érte, 's az ütközetet, melly egy néhány óráig tartott elvesztvén, kéntelen volt útját Balbek felé venni. — Jean d'Acréből is, mindég jó hírek mennek a' Portához. Abdullah Basa, használván az Ibrahim távol létét, a' várból kiüt, 's az egyiptomi artilleriának, 's hadi eszközöknek nagyobb részét elfoglalja, magokat az egyiptomiakat pedig a' vár mellől való eltávozásra kényszeríti. Ez időtől fogva Abdullah Basa az Acrei erősségek újításával foglalatoskodik. Hussein Basa maga Máj. 20-kán még Konjában volt, de seregének nagyobb részét már Antiochiába küldötte, mellynek maga is utánna megyen.

Jeni-basar, Senitza és Wisegrádvárosainak bevétele után Mahmud Hamdi Basa, seregének egy részét Prepólba küldte, maga pedig Hiszardsikba ment. Prepóltsak hamar megvétetik, — a' lázadók 's azoknak vezérei elfogattatnak és büntetés alá vettetnek, midőn a' Raajak, kik erőszakkal kényszerítették a' lázadásban való részvételre, szabadon bocsátattak. Ezen ütközet után Hiszardsik, és Tahlitza városai nem sok idő múlva megadák magokat. Ezt tselekedték a' Fotsia lakosi is, — kik már régen a' Bosna-Seraji rebellekkel tartanak, — és azt kérték, hogy az ő Városok kormányosává, a' Mahmud Hamdi Basa követői közzül való Fakár Basa tétessék. — Kérések megadódott. — Ezután a' tsászári Török seregek Prazza és Aladse-Chant rekeszté be, és azzal a' Hussein Kapudan 's a' Bosznia fő városa (Serajewo) ellen való hadi munkálkodások szembenőképpen megkönnyebítették.

A' Nagy Úr, Jun. 4-kén költözött bele, ama pompás palotába, mellyet az ási partokon Beylerbeyben legközelebb építettett. — Konstantzinápolyban Jun. 7-kén ismét nagy tűz volt — 100 házak lettek hamuvá.

N a g y B r i t a n n i a.

A' Király életét egy gonosztévőnek vakmerő törekedéseitől Jun. 19-kén csak a' szerentse tartotta meg. A' kitett napon Ascotban lófuttatás van. Azon, a' több nézők között, familiájának nemelly tagjaival a' Király is megjelenik. Alig áll meg a' Felsőleges személy ülőhelye ablaka előtt, midőn valami matróz ruhában öltözött, falábú, igen nyomorult kinézésű ember ráhajít egy

meglehető nagyságú kavitsot, mely a Király homlokát, a kalapnak, mely szerentsére éppen fejében volt — karimája felett érte. A Király vagy a váratlan dolgon való ijedség, vagy talán az ütés miatt olyan zavarba jön, hogy két vagy három lépést hátra tántorogva így kiált: Istenem! engemet ért. Ugyan azon pillanatban az említett gonosztévő más követ is hajt, — de az, az ablakfára esvén, vissza pattant. Azonban a történt szerentsétlenségnek a jelenlévő egész sokaság között hirtelen híre futamodik, — minden megrémül. — Feleségét és leányát, kik abban a pertzben előfutottak és nagy szorongatások között tudakozódtak a sérelem felől, egy két pillanatot múlva nyájas mosolygással győzte meg Ő Felsége a felől, hogy semmi baja sint; a népet pedig, mely hasonló aggodalomban volt azzal, hogy az után nem sokkal az ablakhoz állván, magát megmutatá. Le írhatatlan az az öröm, melyet a nép a Királynak ekkori megpillantásán, és egy darab ideig mind azoknak, valakik Ő Felségének körülötte voltak látásán nyilván valóvá tett. Míg ezek így folynak, a gonosz tévőt is megfogják, — kikerdik — ezt vallja: „Az ő neve Collins, születése helye Cork, minekutánna az Ő Felsége szolgálatjában néhány esztendőket eltöltött volna, a lába valami szerentsétlenség által eltörvén, megnyomorodott. Illyen állapotban a tehetetlenek házába vitetett, — 18 hónapi ott léte után, Elöljárói eránt való engedetlenségért onnan elküldődött. Ekkor nem lévén mit tennie, segedelemért az Admirálitás Lordjához folyamodott. Itt üres választ kapván kéro levelével egyenesen a Királyhoz Windsorba ment. Midön megtudta, hogy itt is hijában zörgetett, kétségben esés és

ezen gondolatok között, hogy jobb ha főbe lövik, vagy felakasztják, mint illyen inségben él, A scotba ment, olly tzállal, hogy a Királyon boszszút áll. Nyilván kijelenté azt is, hogy azt a követ, mely a Királyra szállott, valamint a másikat is, ő hajította. — Gonoszságának társa nintsen, úgy mint a mire ő senkit sem ösztönözött. A nála talált írásokból ki jött, hogy előadása igaz, — valamint a kihalgatásból az is, hogy tökéletesen eszén van, Jelen tselekedete gonosz voltát megesmeri, és bánja. Már ez előtt valami hünért fordult meg a politziaszéke előtt. Míg a jövő Tsötörtökön másodszori kihalgatásra ismét elő állítódnék, addig a Re a d i n g i Tömlötzbe tetetett.

A Globe írja: hogy Junius 18 án a Waterloo-i ütközetnek esztendőnként előforduló napján Hertzeg Wellingtont a nép, az útszán lipiszszegette, sárral meghajgálta, sőt lováról is lehúzza volna, ha védelmezésére a politzia embereket nem rendelt volna. A nevezett újság a Londoni népnek ezen illetlen tselekedetét nagyon rágalmazza.

A Hertzeg Wellington értelmén lévök közzül némellyeket, midön egy Klubvendégségből haza felé mentek, hasonló piszszegetésekkel köszöntgetett és tsúfolt a nép. Lord Ellenboroughnak kövel is hajtottak utánna. A kö nem Ellenboroughot, hanem Aplin Urat érte, és sebesítette meg.

Walter Scott Londonba megérkezett. Egésége állapota, fájdalom! nem igen derék, és talán soha sem fog helyre állani. A szélütés után testének egyik oldalát éppen nem tudja mozgatni, miolta vissza jött, mindég a legderékabb orvosok forgolódnak kö-

rülötte. Külömben familiája között tse-
desen van.

Frantzia Ország.

A' Nouvelliste Jun. 20-kán, a' Chateaubriand, Fitzjames és Hyde de Neuville Urak elfogattatásának a' következő okát adja: Berryer Ur Nantesbe vitetvén ezt mondta: „hogy ő (Berryer) az említett három férjfiakkal, egy olyan Biztoság tagja, melly a' thronusból levetett Uralkodóház haszon javában munkálkodik. Mondott Berrier Ur ezen kívül többet is, de a' mit még nem közölhetünk. És ezen nyilatkoztatások következőségében adatott ki a' fenn nevezett Urak elfogattatásáról szőlő parantsolat.

Sok újságok azt állítják, hogy a' Berry Hrgné Frantzia Országból kiszökött. Ez a' vélekedés a' magokat feladtak nagyszámából származott, — pedig annak helyesebb oka az, hogy a' lázzadók fejei a' hadikarban való helyheztesen megrémültek, — a' parasz-
tok bátorságokat egészen elvesztették, és utóljára, hogy az aratás ideje közelget.

A' Moniteur Jun. 21-kén írja: Azon tudósítás szerént, mellyet a' hadi Minister, a' polytechnica Oskola új elintézése felől a' Király elébe terjesztett, és a' mellyet Ő Felsege helybe hagyott, 207 nevendék találatott olyannak, ki a' legközelebb történt Jun. 5—6-diki lázzadásban semmi részt nem vévén, az újonnan organisált polytechnica Oskolába ismét felvevődhetett. És így mindössze tsak 60-an bortsáttattak el, a' kik az Intézetből való kilépést szoros megtöltő parantsolat ellenére is kimertek menni, nem tsak, hanem arra, és a' törvényeknek való nem engedésre másokat is nógattak. Sajnálkozással adott a'

Király ilyen kemény példát büntetésül az engedetlenség vétkéért, — de kénytelen volt vele, — a' környülállásokhoz képest mulhatatlanul így kellett tselekedni. Az elküldött nevendékek közzül a' lázzadókkal sokan fogságba tétettek, ez úttal az ítélszék kezei között vagynak.

A' Jun. 5 és 6-kán történt lázzadás alkalmával elfogatott bünösök megitélése végett rendelt Hadiítélszék, úgy látszik, nem nagyon keményen veszi a' dolgot, — enged a' kiknek tsak engedhet, és egyedül azokat bünteti a' kiket igen sok tanúk vallanak bünösöknek. Igy ítéltetett halálra Colombat Lajos, ki hajdan a' tengeri Artilleriánál szolgált, 's a' ki felől világosságra jött, hogy Jun. 6-kán a' seregre lövöldözött; és Ex-Oberster Tiellemantot a' betsület legió tagját, — ki a' Júliusi Revolútiókor megisztelt hősök közzül egy volt, — tíz esztendei rabságra.

Chateaubriand látván, nemelly újságokból, hogy az ő fogsági állapotja felől, a' közönségnek nagy része igen hibás vélekedésben vagyon, azon a' Journal des Debats szerkesztőjéhez Bertin Urhoz küldött levelében, mellyet a' Quotidiennébe is kívánt beiktatni, igazit. A' levél foglatja ez: Kedves Bertiném! Hogy hozzám, most is éppen azzal a' barátsággal viseltetik az Ur, a' mit még szerentsétlen állapotomban is mindenkor tapasztaltam, felöle semmit nem kételkedem. Szeretném meglátogatni az Urat, és mind az Urnak, mind minden Journáloknak sorsomban való részvételeket megköszönni és azt, hogy a' Sajtó szabadságát hűségesen őltalmazták. De tudja az Ur hogy fogságban vagyok, hanem olyan fogságban, melly az én házigazdám szívességéből igen kedvező. A' Politziapraefectusnak;

's familiájának jóakarátjokat és szíves-
 ségeket legillendöbben talán azzal dí-
 tserhetem meg, ha azokért való szíves
 köszönetemet az egész közönség elött
 jelentem ki. Egyedül tsak a' fáj szívem-
 nek, hogy fogságom beteges Felesége-
 met, ki hajdan 15 hónapokig ült he-
 lyettem a' tömlőtben, szomorítja és
 cji aggodalomba. Hanem, drága barát-
 tom, én ennek oka nem vagyok. Én a'
 jelen politikai rendre soha meg nem
 esküdtem, a' Statusminiszterségről és
 mint Paire, évfizetésemről lemondot-
 tam, 's ennél fogva a' Filep Lajos
 Kormányzékének sem árulója nem
 vagyok, sem az eránt háládatlanak
 nem tartódhatom. Ha valaki azt mond-
 ja, hogy annak ellensége vagyok,
 — betsületes és fegyver nélkül való el-
 lenség, olyan meggyőzetett va-
 gyok én, ki a' megletteknek szük-
 séges vóllát úgy hordozom, hogy sem-
 mi kegyelmet nem kívánok. Most ímé
 testi fogságba vetnek, és valami köl-
 tött politikai gonoszságért vagy-bűnért
 vonnak számadásra. Minthogy én a'
 behozott politikai rendet meg nem
 esmerem, hogy kívánják azt, hogy én
 egy, ezen politikai rendtől származott
 ítélőszéknek a' politikai dolgokra nézve
 való jussát megesperjem? Ugyan nem
 a' legdurvább önnön magammal való
 ellenkezés volna e' ez? Ha a' princi-
 piumot tagadom, hogy engedhetném
 meg az abból valókövetkezést? Ebben
 az esetben jobb lett volna, ha eskü-
 semet a' Pairek kamarájában letettem
 volna. Én a' törvénykiszolgáltatás eránt
 megvetéssel nem viseltetem, én tiszte-
 lem a' bírákat, tisztelem az ítélőszé-
 keket, tsak egy olyan igazság és köte-
 lesség felől való meggyőzetetés uralko-
 dik én bennem, a' mellytől el nem tá-
 vozhatom. Én — a' mit jól lát az Ur,
 — a' hadikárbán tétel törvénytelen-
 sé-

ge megmutatására szolgáló okok elő-
 hordásában nem avatkozom, — kitsiny
 ez amaz első és fő törvénytelen-
 séghez (érti a' fenn álló országlőszé-
 ket), és szükségesképpen való követke-
 zése ezen első és fő törvénytelen-
 nek. Ez előtt már egyszer kijelentem,
 hogy én a' Frantzia Országban fenn ál-
 ló társasági rendet megesperem, 's
 az adók fizetését 's a' t. kötelességem-
 nek tartom; a' miből következik, hogy
 ha én, valamely társasági vétékkel
 (gyilkolással, tolvajsággal 's a' t.) vádol-
 tatnám, az ítélőszék jussát, társas-
 gi tekintetben tartoznám meg-
 merni. De én politikai bűnnel vádolta-
 tom, a' miről hallani nem akarok. Mind
 e' mellett is megengedem azt, hogy ha
 az Igazgatóság előtt gyanúba esném,
 hogy ellene valami politikai bünt követ-
 tem el; az, a' maga tulajdon őltalma-
 zása végett kéntelenítettnek velem tör-
 vényesen bánni, ha tőle kitelnék, bűn-
 ömet megmutathatni. Nekem pedig, a'
 ki azt az igazgatóságokat tsak tett Igaz-
 gatóságoknak esmerem, önn veszedel-
 memre való tekintetből jussom van,
 nem felelni. Vádolóim, halgatásomat
 hasznokra fordíthatnák, mivel én ma-
 gam fosztanám meg magamat a' legha-
 talmasabb őltalmazó eszköztől. — Es-
 küvésem letétele alól, ezen két okok-
 nál fogva vonogattam magamat. 1-ör A'
 jelen Országlőszék (vélekedésem szer-
 rént) jussát nem az elébbeni Királyság
 után való következésből meríti. 2-ör
 Nem is a' Népuralkodásából, mert az
 Igazgatás formájáról való végzés eránt
 Nemzetigülés nem tartatott. Hogy ne-
 kem igazságom van e' vagy nincis, —
 ezen theoriam jó e' vagy nem, az nem
 kérdés, — elég — hogy én ezen meg-
 győződésben vagyok, ebben is maradok,
 és ezért semmi áldozatot, még életemet
 sem sajnálom. A' logicával megegyező-

Ibge tehát csak úgy tselekedhetem, ha a kihallgató bírák kérdéseire semmit nem felelek. Mert ha törvényesen megkérdezettvén, nem egyebet, csak nevemet mondanám meg nekik, az ő ítélőszékeknek politikai tekintetben való jussokat mindjárt megesmerném — ha pedig az első kérdésre felelnék, a' többire már szükségesképpen tartoznám. A' mit ez előtt ajánlottam, hogy én udvariságból, és nem törvényes társaság előtt, akármitsoda kérdésre adok felvilágosítást. De ennél többet nem tehetek. Ha húsz esztendeig hirtzólnának is egyik törvényszékről a' másikra, még sem vennék ki belőlem azt, hogy engem Chateaubriand Ágoston, Ferentznek hívnak. Ha a' Berryer Urral való szembe állítás végett (a' mint beszélnek) Nántesbe vinnének, egy harmadik embernek interesséjére én mindent megmondanék, a' mit arról tudok 's az, az én előadásomra olyan ártatlan volna mint a' megszületett gyermek, — a' mi pedig a' magam személyét illeti, arról ha két-té vágnának sem szóllanék csak egy ígét is. Az én szülöttem földje, Bretagne városa, azzal tisztelt meg engemet, hogy

sírbóltomat egy kis szigeten, melyet magam mutatték ki, tulajdon költségén előre megépítette. Imé ez, a' Bretagnei lázzadókkal való alattomos levelezéseimnek minden titka. Jó napot, kedves Barátom, és ha reá szert tehet, szabad ságot. A' politzia háznál Június 18. kán 1832. Chateaubriand.

A' Moniteur hivatalos' jelentés szerént Junius 5 és 6-kán, 18 nemzeti örök estek el és 104 em sebesítettek meg.

Magyar Ország.

Nagy Kanisáról. Május 30-kán elhunyt Nagy Tiszteletű Kosztká Lukás R. O. Aldozó Pap, Aligazgató, és Lelkész. A' boldogult élete' tavaszától szinte elgyengült koráig fáradhatatlan szorgalommal nevelte a' hazai Ifjúságot szelid tudományokra, elannyira, hogy nem volt Társaság, mellyben külféle rendű, és nagy reményű tanítványit nem szemlélhette volna. Május 31-dikén késérte el őt az elhunytán kesergő Tanítói Kar, Tanuló Ifjúság, és teménytelen sokaság örök nyúghelyére.

(Félárkus „SOKFÉLE” Toldalékkal.)

A' XVII. számú Sokfélében látható 4 kömetszések, mintegy négy öt száz nyomtatványában ezen Toldaléknak, halaványok. Oka ez, hogy az a' szép fehér papíros, mellyre nyomtatva van, mesterséggel, t. i. timsóval van fejrítve, ez pedig a' kövel nyomtatva kémiai fekete festékét a' kövön lassan lassan megemésztí 's úgy elhalaványítja, hogy a' legszebb rajzolat ereje is öt hat száz nyomás után oda lesz; holott a' természeti 's nem savannyal fejrített papíroson minden nyomás egyenlően tiszta. Inkább a' természeti fejrített papíros mellett maradunk hát ezentúl, 's így annál tökéletesebb rajzokkal kedveskedhetünk. Ez az oka, hogy a' papírost változtattuk.

Szerkesztető és Kiadó: M á r t o n J ó ' s e f, Professor: (Landstrasse Nro 315.)

Nyomatató: Nemes Haykul Antal: (Obere Bäcker-Strasse Nro 755.)